

жавната намеса в икономиката парите, които правителствата наливат, трябва да дойдат отнякъде. Има три възможни източника: от по-високи данъци, от емитиране на дългове (чрез държавни облигации) и от печатане на нови пари. Когато парите идват от данъчни постъпления или от емитиране на облигации, това означава, че всеки лев, похарчен от държавата, е за сметка на някой друг от частния сектор. Казано другояче, вместо вие да потребявате, потребява държавата. А както всички знаем, държавата не е най-ефикасният инвеститор и е спорен начинът, по който тя харчи и управлява парите ни. Печатането на пари пък води до инфлационни ефекти и дори до фалити на държави.

Може би вече се питате - ако всичко това е лошо, защо тогава САЩ го правят? Отговорът се крие в това, че консуматорското американско общество вървя в харченето и обича да живее на кредит. И освен това все още може да си го позволи - пазарите кредитират на изключително ниски лихви американското правителство. Не забравяйте, че САЩ продължават да са най-богатата държава в света, никога не са фалирали или закъснявали с изплащането на дълговете си и най-вече, че доларът все още е световна резервна валута. Тоест излиза, че това, което правят американците, би било пагубно, ако се приложи в малка и бедна страна от ЕС, каквато е България.

Какво да правим тогава, за да излезем по-бързо от кризата? Нека вземем за пример Полша и Германия. И двете страни приеха законови ограничения за размери на дефицити и публични дългове (фискален борг). През 2010 г. Берлин прие и програма за ограничаване на бюджетния дефицит с 80 млрд. евро през следващите 4 години. По подобен начин Великобритания, Естония и др. направиха болезнена бюджетна консолидация. Непопулярните мерки дадоха резултат и Германия отчете рекорден ръст на икономиката си за последните 23 години (включително и рекордно ниска безработица), Полша не изпадна в рецесия въобще, а Естония е пример за цяла Европа. Ако трябва да бъдем честни, някои европейски страни също приложиха програми, които стимулираха определени индустрии. Германия, Италия, Испания, Франция и дори Словакия, сякаш да не останат по-назад от САЩ, приеха програми за субсидиране на автомобилното производство. Германия се отказа да облага с данък новите автомобили и раз-

даге на всички желаещи по 2500 евро, за да си купят нова кола, при условие че си върнат старата, която трябва да е на възраст минимум 9 години. Върнатата кола се дава за скрап. Франция от своя страна предоставяше 1000 евро на върнатата кола, а в Словакия, където се произвеждат отгелни марки Peugeot, Volkswagen и KIA, правителството предлагаше 1500 евро на същия принцип. Ефектът от тези програми е спорен - освен че става дума за протекционизъм на определени индустрии от страна на държавата, в началото на 90-те подобни мерки в Италия и Франция предизвикаха първоначален взрив на пазара, след което темпът на продажбите отново тръгна надолу.

Кризата удари Испания много тежко и безработицата в страната стигна 20%. Тежките трудови норми (данъци, достигащи 50% на годишна база, огромни обезщетения при освобождаване на служител и др.) доведоха до разцвет на

сивата икономика - работа без договори, осигуряване на по-нисък доход, дори отказ от наемане на служители. Тези мерки, вместо да защитят работника и да помогнат на държавата, се обърнаха срещу тях. С голяма усилия социалистическото правителство на Сапатера успя да прокара реформа, която либерализира пазара на труда - обезщетението при напускане бе намалено, въведе се по-дълъко работно време, улесни се процедурите по съкращаване. Макар да срещат голяма съпротива, подобни мерки, насочени към дерегулация на пазара, всъщност помагат във времена на криза. Испанците приложиха и някои покреативни мерки за борба с кризата. Правителството лансира програма за субсидиране на хотелиерите, в замяна те трябва да предложат по-евтини пакети на туристите. В програмата се включиха 16 европейски държави, като една от тях бе и България. Може би сте чували за "Златна Испания за златната възраст" - срещу 400 евро всички български граждани на възраст над 55 години могат да почиват една седмица в Коста Брава, Коста дел Сол, Палма де Майорка и Канарските острови. Приложими ли са тези програми и у нас?

На първо място, няма как да субсидираме автомобилната индустрия в България, тъй като такава просто няма. Ако дадем пари на всеки мераклия за нова кола, това означава да субсидираме директно немския или френския производител. Туризмът отдавна се ползва с привилегии - доскоро ползваше преференциална ставка от 7% ДДС, от април тя е 9%. Всъщност нека да признаем, че за бедна и отворена икономика, каквато е България, правителствени програми за стимулиране на икономиката биха били обречени на неуспех. Като прибавим и неефективния публичен сектор, който харчи нашите пари, ползите от такива програми клонят към нула. За малка страна като нашата е изключително важно да се отърси от своето минало (2 фалита за последните 20 години) и да покаже, че може да води стабилна, прогнозируема и реформаторска фискална политика, с която да привлече инвеститори. Всъщност, ако се замислим, ние също имаме програма за стимулиране на икономиката, подобна на тази в САЩ. Тя се казва европейски фондове. Най-хубавото е, че парите, с които тя оперира, не са иззети от икономиката ни. ■